

# CUCERIREA PĂCII

De la Iluminism la Uniunea Europeană

Stella GHERVAS este licențiată a Facultății de Filozofie și Științe Politice a Universității de Stat din Sankt Petersburg (1992), a obținut un masterat în Studii Europene la Institutul European al Universității din Geneva (1998), precum și două doctorate: doctor în istorie al Universității din București (2001) și doctor în Studii Europene al Universității din Geneva (2002).

În prezent este titulară a Catedrei „Eugen Weber” de Istorie Modernă a Europei, Universitatea din California, Los Angeles, și profesor de istorie și studii politice la Geneva Graduate Institute, Catedra „Pierre du Bois – Europe and the World”. Este membru al Societății Regale de Istorie din Regatul Unit, cercetător afiliat la Nanovic Institute for European Studies, University of Notre Dame (SUA) și membru de onoare al Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”, Filiala Iași a Academiei Române. Este specializată atât în istoria ideilor și a relațiilor internaționale, istoria păcii și a diplomației, cât și în istoria maritimă a Rusiei și a Europei.

De-a lungul carierei sale, profesorul Ghervas a deținut poziții academice și de cercetare în numeroase instituții internaționale: Universitatea din Chicago, Institut d'études avancées de Paris, Maison des Sciences de l'Homme (Paris), Universitatea din Geneva, Universitatea Harvard, Universitatea din Sydney (Australia), Center for European Studies al Universității Harvard, Institut universitaire de hautes études internationales din Geneva, Maison des Sciences de l'Homme d'Aquitaine (Bordeaux) și Institutul de Studii Sud-Est Europene din București.

Este autoare a peste o sută de studii științifice și a mai multor volume consacrate istoriei Europei. Cartea sa *Réinventer la tradition. Alexandre Stourdza et l'Europe de la Sainte-Alliance*, apărută în ediție română la Editura Cartier (2014), a fost distinsă cu Premiul Guizot al Academiei Franceze (2009), Premiul Alexandru D. Xenopol al Academiei Române (2010), a fost pe lista scurtă pentru Grand Prix d'Histoire Chateaubriand (2010). Ultima sa carte, *Conquering Peace*, apărută la Harvard University Press (2021), a fost tradusă în limbile portugheză și chineză (mandarină). Volumul a primit prestigiosul premiu internațional „Laura Shannon Prize” (2023).

Emanuela JALBĂ-ȘOIMARU s-a născut în 1977, din 2013 este doctor în științe filologice al Facultății de Litere din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași și, de peste douăzeci de ani, activează ca traducător și redactor de carte în cadrul unor contracte de colaborare cu numeroase edituri și agenții de profil din România. A redactat sau a tradus volume din engleză și franceză, de ficțiune sau nonficțiune pentru cele mai importante edituri românești. Pentru Editura Cartier a mai tradus *După cădere. De la sfârșitul istoriei la criza democrației, sau despre cum politicienii au distrus lumea în care trăim*, de Ian Shapiro.

**STELLA  
GHERVAS**

**CUCERIREA  
PĂCII**

**De la Iluminism la Uniunea Europeană**

Traducere din engleză de EMANUELA JALBĂ-ȘOIMARU

**CARTIER**  
i s t o r i c

## CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel.: fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: [vanzari@cartier.md](mailto:vanzari@cartier.md)

[cartier.ro/cartier.md](http://cartier.ro/cartier.md)

*Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe [cartier.ro](http://cartier.ro) & [cartier.md](http://cartier.md)*

*și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.*

*Cartier eBooks pot fi procurate pe [iBooks](http://iBooks) și pe [cartier.ro](http://cartier.ro) & [cartier.md](http://cartier.md)*

## LIBRĂRIILE CARTIER

*Librăria din Centru*, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: [librariadincentru@cartier.md](mailto:librariadincentru@cartier.md)

*Librăria din Hol*, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: [librariadinhol@cartier.md](mailto:librariadinhol@cartier.md)

*Librăria online*, [cartier.md](http://cartier.md)

Tel.: 068 555 579. E-mail: [vanzari@cartier.md](mailto:vanzari@cartier.md)

Distribuție în România prin *Librăriile Humanitas*.

Comenzi online: [libhumanitas.ro](http://libhumanitas.ro)

Comenzi prin e-mail: [vanzari@libhumanitas.ro](mailto:vanzari@libhumanitas.ro)

Comenzi telefonice: 0723 684 194

Colecția *Cartier istoric* este coordonată de Virgil Păslariuc

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Stella Ghervas

CUCERIREA PĂCII. DE LA ILUMINISM LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Ediția I, noiembrie 2026

Stella Ghervas

CONQUERING PEACE: FROM THE ENLIGHTENMENT TO THE EUROPEAN UNION

Copyright © 2021 by the President and Fellows of Harvard College

Published by arrangement with Harvard University Press.

© 2026, Editura Cartier, pentru prezenta versiune românească. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale

și editat cu contribuția Ministerului Culturii.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ghervas, Stella.

Cucerirea păcii: De la Iluminism la Uniunea Europeană/Stella Ghervas; traducere din engleză

de Emanuela Jalbă-Șoimaru. – Ed. 1. – [Chișinău]: Cartier, 2026 (Bons Offices). – 552 p.: il., h. –

(Cartier istoric/colecție coordonată de Virgil Păslariuc, ISBN 978-9975-79-902-7).

Tit. orig.: Conquering Peace: From the Enlightenment to the European Union. –

Referințe bibliogr. în subsol. – Indice: p. 521-547. – [800] ex.

ISBN 978-9975-86-908-9.

327:14(091)

G 35

*În memoria tatălui meu,  
Petru Ghervas (1944-2017),  
o călăuză în vremuri de întuneric*



# Cuprins

|                                                 |     |
|-------------------------------------------------|-----|
| Mai este oare de actualitate cucerirea păcii?   |     |
| <i>Prefață adresată cititorului român</i> ..... | IX  |
| Abrevieri privind numele proprii .....          | 1   |
| Mulțumiri .....                                 | 3   |
| Introducere. EUROPA ȘI PACEA .....              | 11  |
| Capitolul I. SPIRITUL ILUMINIST AL PĂCII        |     |
| Dincolo de Tratatul de la Utrecht .....         | 49  |
| Capitolul II. SPIRITUL VIENEI                   |     |
| Un echilibru al diplomației .....               | 121 |
| Capitolul III. SPIRITUL GENEVEI                 |     |
| Căutarea păcii printr-o Ligă a Națiunilor ..... | 211 |
| Capitolul IV. SPIRITUL EUROPEAN POSTBELIC       |     |
| Pași spre unificare .....                       | 305 |
| Capitolul V. SPIRITUL EUROPEI LĂRGITE           |     |
| Zborul fluturilor-monarh .....                  | 391 |
| Concluzie. QUO VADIS, EUROPA? .....             | 477 |
| Indice .....                                    | 521 |



## Mai este oare de actualitate cucerirea păcii?

### *Prefață adresată cititorului român*

„Cei care nu își amintesc trecutul sunt condamnați să-l repete”. Afirmția, formulată la începutul secolului XX de către filosoful hispano-american George Santayana, este, desigur, mai mult decât o simplă maximă intelectuală. Amintind de dictonul latin „Historia est magistra vitae”, aceasta ne spune că trecutul nu reprezintă doar o simplă succesiune de evenimente și date păstrate în arhive, reproduse cu ocazii alese de către istorici, ci, întâi de toate, o sursă vie pentru înțelegerea prezentului și schițarea viitorului, o perspectivă de certă actualitate în lumea de astăzi. Paradoxul așa-numitei „păci lungi”, inaugurate în Europa la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, constă în faptul că stabilitatea relativă, construită pe echilibrul de putere dintre Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică, a alimentat un gen de amnezie colectivă privitoare la un conflict armat de amploare. Însă, odată cu trecerea timpului și instalarea unei stări de autosuficiență și confort, numărul oamenilor care pot vorbi din propria experiență despre viața într-o societate mobilizată pentru un război total s-a diminuat dramatic. Prin schimbul generațiilor, memoria fricii, distrugerii și pierderii se estompează, deschizând calea pentru normalizarea ideii de conflict și reactivarea spiritului aventurist-militar. Tocmai în acest fel, erorile trecutului revin cu urmări catastrofale.

Sentimentul de distanțare față de realitatea cruntă a războiului a fost recent curmat. La trei ani de la invazia pe scară largă a Ucrainei de către Rusia, violența generalizată, distrugerile de orașe și sate, mișcările necontrolate de populație și nesiguranța zilei de mâine, considerate a aparține trecutului, au devenit noua realitate pentru milioane de oameni. Războiul din proximitatea imediată are și consecințe directe asupra Republicii Moldova și României, afec-

tând, prin fluxul de refugiați, destabilizare economică și resuscitarea naționalismului, viața și economia întregii regiuni. Este, așadar, momentul să ne reangajăm într-o discuție sinceră privitoare la trecut, reflectând nu doar asupra costurilor măsurabile ale războiului, ci și, nu mai puțin important, asupra consecințelor ascunse ale acestuia.

Publicarea în traducere în limba română a cărții *Cucerirea păcii* are, astfel, un dublu sens. În primul rând, cartea încearcă să aducă o contribuție la clarificarea conceptuală a noțiunii de pace, mai ales în condițiile în care aceasta este adesea interpretată greșit. În al doilea rând, prin discutarea experienței istorice europene, cartea ne arată că „instituirea păcii” nu se reduce la încetarea ostilităților armate, ci reprezintă un proces de lungă durată asumat, care reclamă răbdare, curaj moral, viziune politică și, nu în ultimul rând, o doză sănătoasă de imaginație. Experiențele postbelice ale țărilor din regiune arată că suferința cauzată de război persistă mult timp după încetarea luptelor, chiar și în rândul celor care nu au suferit traume fizice direct, sub forma refugiului, a foametei, a dificultăților economice sau a represiunii politice.

Nu este, așadar, surprinzător faptul că cei care au trăit războiul, indiferent dacă s-au numărat printre învinși sau învingători, au ajuns să considere restabilirea păcii drept un obiectiv suprem. Pentru a ilustra acest lucru, cartea urmărește cinci momente de referință în care statele europene au încercat să instaureze un sistem de pace durabil, după un conflict continental de proporții. Primul, Pacea de la Utrecht din 1713, care a pus capăt Războiului de Succesiune Spaniolă; a fost o încercare timpurie de a preveni instalarea în viitor a hegemoniei unei singure puteri pe continent. Cel de-al doilea, Congresul de la Viena de după războaiele napoleoniene, a consolidat încercările anterioare, prin dezvoltarea unor mecanisme de cooperare între Marile Puteri, cunoscute în relațiile internaționale și cu numele de „diplomație de conferință”. Al treilea, Conferința de la Paris de după încheierea Primului Război Mondial, a scos în evidență efectele unor pregătiri insuficiente, o combinație de obiective divergente, improvizație, erori de calcul și lipsă de viziune politică, care a dus la instaurarea unei ordini fragile ce a rezistat doar două decenii. În schimb, al

patrulea episod, procesul de unificare europeană, început în anii 1950, arată că integrarea economică, reconcilierea între națiuni și reformă instituțională pot contribui la stabilizarea pe termen lung a continentului și asigurarea prosperității. Nu în ultimul rând, deși imperfectă, Uniunea Europeană de după Războiul Rece a reușit să unească foștii adversari într-un singur spațiu politic și economic comun, demonstrând că realizarea păcii nu este o chestiune de hazard, ci rezultatul unui efort asumat și de lungă durată.

Aceste cinci episoade dezvăluie o dimensiune interesantă suplimentară: interacțiunea dinamică dintre idei și practici în căutarea unei păci durabile. Cu alte cuvinte, istoria ne arată că pacea a fost întotdeauna un proces de învățare, prin încercări repetate și erori. Gânditori ai Iluminismului, precum Abbé de Saint-Pierre, Rousseau și Immanuel Kant, au fost primii care au formulat concepte privitoare la o ordine europeană bazată pe o alianță de pace durabilă. Deși Marile Puteri ale vremii erau divizate în blocuri rivale, aceste idei au influențat arhitecții ordinii internaționale stabilite la 1815, după înfrângerea lui Napoleon. În secolul XX, lideri ca Woodrow Wilson, Winston Churchill, Robert Schuman și Mihail Gorbaciov au încercat, la rândul lor, să transpună aceste idealuri în tratate, instituții și acțiuni politice.

Chiar dacă foarte multe dintre aceste inițiative au avut un succes parțial sau au eșuat, ele ne propun o concluzie demnă de luat în seamă, anume că pacea nu se instalează automat odată cu încetarea conflictelor armate. Dimpotrivă, în lipsa unor eforturi susținute de reconstrucție politică, economică și instituțională, acestea pot oricând reizbucni. Astfel, istoria păcii în Europa poate fi privită ca un laborator de testare a unor modele de armonizare a intereselor statelor, ca răspuns la provocările vremii. În timp ce unele dintre aceste modele s-au dovedit mai ușor de implementat în mod practic, altele au rămas mai degrabă parte a istoriei ideilor politice. Până la urmă, însă, toate au fost influențate de limitele cunoașterii din epoca respectivă, de ambiții contradictorii și de dorința persistentă de a menține pacea.

În aceleași timp, această experiență istorică ne pune în gardă asupra dependenței față de ideea asigurării securității și păcii prin forța armelor, un subiect larg dezbătut în ultimii ani în contextul

eforturilor de remodelare a ordinii internaționale, de la războiul Rusiei în Ucraina și acțiunile militare controversate ale Statelor Unite în Venezuela, până la tensiunile strategice din jurul Groenlandei și la rolul tot mai important al Chinei în afacerile globale. Trecutul ne arată că înarmarea, alianțele rigide și strategiile de descurajare a competitorilor pot genera mai degrabă o stabilitate de moment, dar, în egală măsură, pot conduce și la escaladarea tensiunilor sau la declanșarea conflictelor. Istoria tragică a declanșării „marelui război” la 1914 și chiar echilibrul fragil din timpul Războiului Rece ne arată că forța militară poate câștiga bătălii, dar eșuează în mod constant în încercarea de a garanta pacea și prosperitatea după încheierea conflictelor armate. Pacea trebuie susținută de viziune și precauție politică, de conducere etică și aranjamente instituționale care promovează dialogul, cooperarea și înțelegerea reciprocă. Costurile prevenirii conflictelor militare sunt incomparabil mai mici decât cele ale războiului. Dezacordurile și disputele dintre state trebuie rezolvate prin alte mijloace decât recurgerea la violență, distrugeri și deplasări forțate de populație.

Dragă cititorule, sper că ediția românească a cărții *Cucerirea păcii*, pe care o ai acum în față, te va ajuta să înțelegi mai bine natura profundă a păcii, a modului în care se încheie războaiele, a condițiilor necesare pentru instaurarea și consolidarea păcii, printr-o ordine internațională viabilă, a motivelor pentru care este mai actual ca niciodată să reflectăm asupra acestor experiențe. Într-o Europă aflată acum în zodia conflictului și incertitudinii, recuperarea trecutului nu reprezintă doar un exercițiu intelectual, ci și o datorie și responsabilitate morală, un pas necesar pentru prevenirea unor noi războaie și pentru restabilirea păcii pe continentul european. Sunt profund recunoscătoare pentru șansa ca această carte să apară și în traducere în limba română, iar prin aceasta pentru posibilitatea de a aduce asemenea idei în atenția cititorilor români.

Stella GHERVAS  
Santa-Monica, California/Geneva,  
Elveția/Sculeni, Republica Moldova  
ianuarie 2026

## Abrevieri privind numele proprii

|                   |                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ACV               | Arhivele Cantonale din Vaud, Lausanne                                                                                                                                                                                                |
| AFJME             | Arhivele Fundației Jean Monnet pentru Europa, Lausanne                                                                                                                                                                               |
| AMAE              | Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, La Courneuve                                                                                                                                                                               |
| Angeberg, Congrès | Comte d'Angeberg [pseud. J.L. Chodźko], ed., <i>Le Congrès de Vienne et les traités de 1815, précédé et suivi des actes diplomatiques qui s'y rattachent</i> . 4 vol. Paris: Aymot, 1864.                                            |
| BCE               | Banca Centrală Europeană                                                                                                                                                                                                             |
| CIS               | Comunitatea Statelor Independente                                                                                                                                                                                                    |
| Comecon           | Consiliul de Asistență Economică Reciprocă                                                                                                                                                                                           |
| CSCE              | Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa                                                                                                                                                                                  |
| CVCE              | Centrul Virtual de Cunoaștere despre Europa, Luxemburg                                                                                                                                                                               |
| CE                | Comunitatea Europeană                                                                                                                                                                                                                |
| CECO              | Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului                                                                                                                                                                                       |
| CED               | Comunitatea Europeană de Apărare                                                                                                                                                                                                     |
| CEE               | Comunitatea Economică Europeană                                                                                                                                                                                                      |
| EFTA              | Asociația Europeană a Liberului-Schimb                                                                                                                                                                                               |
| Erasmus           | Programul comunitar de mobilitate pentru studenți universitari                                                                                                                                                                       |
| Euratom           | Comunitatea Europeană a Energiei Atomice                                                                                                                                                                                             |
| FO                | Ministerul Afacerilor Externe                                                                                                                                                                                                        |
| FRUS              | Joseph V. Fuller, ed., Tyler Dennett, gen. ed. <i>Papers Relating to the Foreign Relations of the United States: The Paris Peace Conference, 1919</i> . 13 vol. Washington, DC: United States Government Printing Office, 1942-1947. |
| FTA               | Zona de liber-schimb                                                                                                                                                                                                                 |
| GDR               | Republica Democrată Germană                                                                                                                                                                                                          |
| GNP               | Produsul intern brut                                                                                                                                                                                                                 |
| HAEU              | Arhivele Istorice ale Uniunii Europene, Florența                                                                                                                                                                                     |
| ICMEU             | Comitetul Internațional al Mișcărilor pentru Unitatea Europeană                                                                                                                                                                      |
| ICRC              | Comitetul Internațional al Crucii Roșii                                                                                                                                                                                              |
| IPCH              | Charles Seymour, ed. <i>The Intimate Papers of Colonel House</i> . 4 vol. Boston: Houghton Mifflin, 1926-1928.                                                                                                                       |

|                                                                                                           |                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| KLA                                                                                                       | Armata de Eliberare a Kosovo                                                                                                                                                               |
| LNA                                                                                                       | Arhivele Ligii Națiunilor, Geneva                                                                                                                                                          |
| NATO                                                                                                      | Organizația Tratatului Atlanticului de Nord                                                                                                                                                |
| NSDAP                                                                                                     | Partidul Național-Socialist German al Muncitorilor                                                                                                                                         |
| OCDE                                                                                                      | Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică                                                                                                                                       |
| OEEC                                                                                                      | Organizația pentru Cooperare Economică Europeană                                                                                                                                           |
| OSCE                                                                                                      | Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa                                                                                                                                       |
| PWW                                                                                                       | Arthur S. Link, ed. <i>The Papers of Woodrow Wilson</i> . 69 vol. Princeton: Princeton University Press, 1966-1994.                                                                        |
| PZPR                                                                                                      | Partidul Muncitoresc Unit Polonez                                                                                                                                                          |
| <i>Recueil des traités et alliées, en 1814 et 1815, suivi de l'Acte du Congrès de Vienne. conventions</i> | <i>Recueil des traités et conventions entre la France et les puissances alliées, en 1814 et 1815, suivi de l'Acte du Congrès de Vienne.</i> Paris: Rondonneau et Decle, 1815.              |
| RO IRLI                                                                                                   | Departamentul de Manuscrise, Casa Pușkin, Sankt Petersburg                                                                                                                                 |
| SDI                                                                                                       | Inițiativa de Apărare Strategică                                                                                                                                                           |
| SUA                                                                                                       | Statele Unite ale Americii                                                                                                                                                                 |
| TEU                                                                                                       | Tratatul privind Uniunea Europeană                                                                                                                                                         |
| TIAS                                                                                                      | Charles I. Bevans, ed. <i>Treaties and Other International Agreements of the United States of America, 1776-1949</i> , 13 vol. Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1968-1976. |
| TNA                                                                                                       | Arhivele Naționale ale Regatului Unit, Kew                                                                                                                                                 |
| UE                                                                                                        | Uniunea Europeană                                                                                                                                                                          |
| UEFA                                                                                                      | Uniunea Asociațiilor Europene de Fotbal                                                                                                                                                    |
| UN                                                                                                        | Organizația Națiunilor Unite                                                                                                                                                               |
| UNGA                                                                                                      | Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite                                                                                                                                          |
| UPE                                                                                                       | Uniunea Parlamentară Europeană                                                                                                                                                             |
| USSR                                                                                                      | Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste                                                                                                                                                  |
| WEU                                                                                                       | Uniunea Europeană Occidentală                                                                                                                                                              |

### **Notă privind numele proprii**

Numele rusești sunt scrise în această carte conform sistemului standard de transliterare (Biblioteca Congresului), dar se păstrează ortografia obișnuită în limba engleză a numelor rusești bine cunoscute (de exemplu, țarul Alexandru).

## Mulțumiri

*Cucerirea păcii* a avut un debut distinct, acum doisprezece ani, într-o zi ploioasă petrecută în Paris. Mă plimbam pe lângă celebrele standuri de cărți de pe malul Senei, când mi-a atras atenția o carte de buzunar îngălbenită, cu un titlu ciudat: *De la Alianța Regilor la Liga Națiunilor: Sfânta Alianță și Liga Națiunilor*, de Robert de Traz (1936). Cu un amestec dezarmant de încredere și realism, De Traz a stabilit o paralelă îndrăzneță între țarul Alexandru I și președintele Woodrow Wilson, care a fondat Liga Națiunilor după Primul Război Mondial. Ce ar putea avea în comun două personaje separate de un secol întreg, unul fiind un autocrat rus absolut, iar celălalt, un președinte ales al mării democrații americane? Aceste întrebări au avut un puternic impact asupra mea: în primul rând, deoarece Sfânta Alianță din 1815 (creația țarului Alexandru al Rusiei) era subiectul cărții mele anterioare; și în al doilea rând, deoarece autorul era originar din Geneva, sediul Ligii Națiunilor și orașul care mă adoptase cu douăzeci și cinci de ani în urmă.

Perspectiva geneveză m-a condus inevitabil către întrebările controversate ale păcii în Europa și ale identității europene, lărgindu-mi în mod fecund propria viziune. Rădăcinile mele se află la frontiera estică a Europei, în R. Moldova de astăzi. Fiind un copil al perestroikăi și, mai târziu, studentă la Universitatea din Sankt Petersburg și la Institutul de Studii Sud-Est Europene din București, am îmbrățișat ideea lui Mihail Gorbaciov privind o „casă europeană comună”, care m-a marcat profund. Datorită acestui fapt, am realizat mai târziu că firul care îl lega pe Alexandru I de Woodrow Wilson se întorcea la Sankt Petersburg. Interconexiunile pașnice dintre țara mea natală, situată între Rusia și lumea occidentală, aveau astfel o tendință stranie de a se intersecta, atât în viața mea personală, cât și în cercetările mele. În limba rusă, există o zicală care spune că „*pacea perpetuă* durează până

la următorul război”. Această frază, care ar putea rezuma conținutul cărții de față, nu mi-a ieșit niciodată din minte. Poate că ea a fost chiar sămânța din care a luat naștere *Cucerirea păcii*.

Această cercetare nu ar fi văzut niciodată lumina zilei fără încrederea pe care mi-au acordat-o mai multe instituții și persoane, pe parcursul anilor nenumărați de care a avut nevoie acest proiect. A fost susținută de burse și granturi primite de la Institut d’Études Avancées din Paris, Fondation Maison des Sciences de l’Homme din Paris, Maison des Sciences de l’Homme din Bordeaux, Mellon Foundation și Universitatea din Chicago, Harvard Ukrainian Research Institute, Foundation Philantropique Orthodoxe din Chambésy și European Research Council. Nu în ultimul rând, menționez Association des Amis de la Fondation pour Genève și Fondation des Archives de la Famille Pictet, care reprezintă o lungă tradiție geneveză de mecenat și umanism. Aș dori să menționez și alte instituții în care mi-am desfășurat și aprofundat cercetările, precum Institutul Universitar din Geneva (fostul HEI), Centrul Minda de Gunzburg pentru Studii Europene de la Harvard, Departamentul de Istorie al Universității Harvard, Universitatea Alabama din Birmingham, Facultatea de Drept din Durham și Universitatea Newcastle.

Doresc să mulțumesc în mod special celor trei instituții care mi-au pus la dispoziție mijloacele necesare pentru realizarea acestei cercetări. La Paris, unde a început acest proiect, o bursă la Institut d’Études Avancées în 2008-2009 mi-a oferit șansa de a organiza și conduce o serie de seminare de cercetare în cadrul cărora am putut pune în practică primele idei ale proiectului meu de carte. Peste treizeci de cercetători și lideri politici au participat la seminare cu lucrări și dezbateri specifice. Doresc să le mulțumesc în mod special lui Alain d’Iribarne, director al Fondation Maison des Sciences de l’Homme la acea vreme, care a crezut în proiectul meu încă de la început și m-a sprijinit în punerea bazelor acestuia; lui Jean-Luc Racine, directorul nou-înființatului IEA; și lui Jean-Luc Lory, care, cu ajutorul Nadiei Chenour și al lui Marie-Thérèse Cerf, mi-a oferit condiții ideale și o ospitalitate deosebită la Maison Suger, unde m-am simțit întotdeauna binevenit. Mi-am continuat proiectul la

Universitatea din Chicago, în cadrul Departamentului de Politică. Doresc să mulțumesc lui Dan Bertsche, Bernard Harcourt, Jennifer Pitts, Paul Cheney, Robert Morrissey, Dustin Simpson și colegilor din programul Mellon de la Chicago din 2011, care mi-au facilitat intrarea în lumea anglo-americană în cel mai plăcut mod posibil. Cea mai mare parte a cercetării pentru această carte a fost realizată în timpul bursei mele la Centrul Minda de Gunzburg pentru Studii Europene de la Harvard. Aș dori să mulțumesc centrului menționat pentru sprijinul extraordinar acordat, precum și cadrelor didactice, personalului și colegilor pentru o ședere fecundă din punct de vedere intelectual, în rândul cărora se remarcă Grzegorz Ekiert, Elaine Papoulias, Elizabeth Johnson, Anna Popiel, Roumiana Theunissen, Laura Falloon, Filomena Cabral, Gila Naderi, Paul Dzus și Peter Stevens. Ei au făcut din munca mea la Centrul de Studii Europene una dintre cele mai fructuoase și bogate perioade din viața mea academică. Tot acolo am organizat, împreună cu David Armitage, o conferință bicentenară în 2014, intitulată „Puterea păcii: noi perspective asupra Congresului de la Viena”. Această conferință a dat startul unei serii de evenimente internaționale dedicate bicentenarului Congresului de la Viena, dar, mai presus de toate, a marcat începutul unei colaborări fructuoase și al prieteniei cu David. Vă mulțumesc că ați crezut în proiectul meu încă din prima zi.

Pe parcursul anilor de cercetare, am beneficiat de expertiza bibliotecarilor și arhiviștilor de la numeroase instituții, prea multe pentru a le enumera aici. Aș dori să le mulțumesc tuturor, în special Arhivelor Ligii Națiunilor de la Geneva, unde am beneficiat enorm de ajutorul lui Jacques Oberson, și bibliotecilor Houghton și Widener de la Harvard.

Atât în Europa, cât și în Statele Unite, am apreciat oportunitățile de a discuta despre cercetarea mea cu diferiți colegi și studenți. Pentru invitațiile primite de a vorbi despre diferite aspecte ale muncii mele, recunoștința mea se îndreaptă către: Bruno Arcidiacono (HEI, Geneva), Rencontres du Lundi (Geneva), Igor Cașu (Chișinău), Marie-Elisabeth Ducreux (EHESS, Paris), Emmanuelle Boulineau (Collège de Lyon), Institutul de Filozofie al Academiei de Științe din Ucraina

(Kiev), Entretiens autour de l'identité européenne și Institut européen (Nisa), Corin Braga (Cluj), Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Republicii Moldova (Chișinău), Georges-Henri Soutou (Paris Sorbonne), Centrul Francez de Cooperare „Jean Monnet” (Skopje), Ivan Čolović (Belgrad), Maria Bucur și Aurelian Crăiuțu (Universitatea Indiana), Atelierul interdisciplinar despre Franța și lumea francofonă (Chicago), Centrul Universității din Chicago la Paris, Alfred H.A. Soons (Utrecht), René Leboutte și Sylvie Aprile (Luxemburg), David Armitage și Erez Manela (Seminarul de Istorie Internațională și Globală de la Harvard), Glenda Sluga (Sydney), Felix Dane și Gregory John Ryan (Rio de Janeiro), Beatrice de Graaf (Amsterdam), Victoria de Grazia (Universitatea Columbia), Anna Plassart (Oxford), Robert Schütze (Durham), Richard Burke (Wissenschaftskolleg, Berlin), Stephen Taylor (Durham), Michael Broers și Ambrogio A. Caiani (Universitatea din Kent, Paris), Conferința de Istorie pentru Absolvenți (Birmingham, Alabama), Yoei Albrecht și Mathieu Segers (Forumul Culturii Europene, Amsterdam), Christophe Daase și Wolfgang Seibel (Institutul German pentru Afaceri Internaționale și Securitate, Berlin), Studium Generale Schuman Lecture 2017 (Maastricht), Raphaël Cahen (Bruxelles), Ulrich Schlie și Thomas Weber (Budapesta), David Armitage (Wissenschaftskolleg, Berlin) și Brendan Simms (Cambridge). Aș dori, de asemenea, să le mulțumesc studenților mei care m-au uimit și m-au inspirat cu inteligența lor incredibilă la Harvard Summer School, unde, în calitate de profesor invitat, predau din 2015 un curs intitulat „Ce este Europa?”, bazat pe materialul și tezele principale ale acestei cărți.

Unele idei dezvoltate în capitolele 1 și 2 au fost prezentate pentru prima dată în „Balance of Power vs. Perpetual Peace: Paradigms of European Order from Utrecht to Vienna, 1713-1815” (Echilibrul de putere vs pacea perpetuă: paradigme ale ordinii europene de la Utrecht la Viena, 1713-1815), *International History Review*, 39 (2017), și în „Antidotes to Empire: From the Congress System to the European Union”, contribuția mea la *EUtROPEs: The Paradox of European Empire*, editat de John W. Boyer și Berthold Molden (University of Chicago Press, 2014).

Nu în ultimul rând, recunoștința mea eternă se îndreaptă către acei prieteni neobosiți care m-au susținut în momentele grele. David Armitage, Laurent Franceschetti, William A. Graham, Alain d'Iribarne, Mark Jarrett, Charles S. Maier, ambasadorul François Pictet, Jean-Jacques Rey și Thomas Weber au citit manuscrisul în întregime și mi-au oferit sfaturi și încurajări. Le sunt deosebit de recunoscătoare lui David, Laurent și Mark, care mi-au citit capitolele de atâtea ori, încât am pierdut numărul. Datorită lor și celorlalți menționați, proiectul a căpătat un contur și mai clar.

În timpul revizuirii manuscrisului original, am beneficiat și de întrebările, sugestiile și comentariile utile oferite cu privire la anumite capitole de către o serie de alți cercetători și prieteni, printre care Helen Berry, Raphaël Cahen, Dipesh Chakrabarty, Aurelian Crăiuțu, Rachel Hammersley, Violetta Hionidou, Akira Iriye, Erez Manela, Jennifer Pitts, Serhii Plokhii, David Saunders, Robert Schütze, Daniel Siemens și Brendan Simms. În cele din urmă, doi cititori anonimi ai Harvard University Press au oferit feedback neprețuit și au contribuit la îmbunătățirea considerabilă a cărții. Responsabilitatea pentru eventualele neajunsuri ale lucrării îmi revine în totalitate.

Am beneficiat, de asemenea, de încurajările, întrebările și sugestiile altor cercetători și prieteni, printre care regretatul Bruno Arcidiacono, Béatrice Demetriades, Isabelle Gilliéron, Lia Glosky, Charles King, regretata Patricia Herlihy, David Herlihy, Martti Koskenniemi, Terpsi Lambrinopoulou, George Liber, *mon cher ami* Carl M. F. (Fritz) Meyer, regretatul Gabriel Minder, Samuel Moyn, Dustin Simpson, Elena Siupiur, Céline Spector și Ștefan Vianu.

Pentru îndrumarea manuscrisului meu către tipar, îi sunt recunoscătoare editorului meu Kathleen McDermott; ea m-a ajutat să-l aduc la o formă acceptabilă și a fost întotdeauna receptivă și de ajutor. De asemenea, doresc să-i mulțumesc lui Kenneth L. Chumbley pentru ajutorul acordat în obținerea permisiunilor pentru imagini și lui Emily Silk și Juliei Jarrett pentru corectarea uneia dintre numeroasele versiuni ale manuscrisului. La finalul procesului, redactorul Gail Naron Chalew și editorul de producție Angela Piliouras mi-au oferit un sprijin excelent, deși mă tem că le-am pus răbdarea la grea încercare.

Cartea nu ar fi căpătat forma finală fără prietenia și ospitalitatea manifestate de Albert și Clara Franceschetti, Lia Glovsky, Terpsi Lambrinopoulou, Gabriel și Perrine de Maistre, Mark și Malgorzata Jarrett, George și Deborah Liber, precum și Jean-Jacques și Marie-Jo Rey, care mi-au oferit adăpost în căminele lor pentru a lucra la manuscris. M-am simțit mereu ca acasă alături de ei, iar acest lucru mi-a dat liniște.

Nu în ultimul rând, îi sunt foarte recunoscătoare lui Laurent, care m-a însoțit cu mult curaj și entuziasm încă de la primele mele gânduri despre această călătorie, cu susținerea, răbdarea și bunătatea sa. Și pentru toate celelalte, părinților mei, Petru și Vera Ghervas, și familiei mele, în special Rodicăi și Mirelei. Toți aceștia au fost piatra mea de căpătâi. Tatăl meu a murit brusc în timp ce finalizam cartea de față, dar demnitatea, inspirația și generozitatea lui neclintite mă susțin în continuare. Acest volum îi este dedicat.